

TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 26. april 2017 truffet vedtak i

- Sak nr:** 17-001 (arkivnr: 17/51)
- Saken gjelder:** Klage fra A og B på jordskiftedommer C ved X jordskifterett
- Utvalgsmedlemmer:** Unni Sandbukt (leder)
Trond Berge
Ketil Myhre
Svein J. Magnussen
Turid Ellingsen
- Offentlighet:** Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 3.
- Vedtak:**
1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning.
  2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor jordskiftedommer C.

Innledning:

Ved brev av 2. januar 2017 har A og B klaget på jordskiftedommer C ved X jordskifterett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt jordskiftedommer C, som ved brev av 17. januar 2017 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra overingeniørene D og E, og motpart F. Sakens øvrige parter, G, H og J, har ikke besvart Tilsynsutvalgets henvendelse, og utvalget har ikke funnet grunn til å pålegge partene å avgi uttalelse. Klagen er supplert ved brev av 8. og 15. januar, samt 2., 7. og 15. februar 2017.

Saksfremstilling:

Saken gjelder en jordskiftesak om bruksordning av felles uteareal til eierseksjoner, hvor klagerne er en av partene. Det første rettsmøtet ble gjennomført 27. oktober 2016, og møtet inneholdt både partsforklaringer og befaring. Den 20. desember 2016 avsa jordskifterettsleder K kjennelse hvor jordskiftedommeren ble erklært habil i saken.

Klager – A og B – har i hovedsak vist til følgende:

Ved rettsmøtets oppstart ble det forut for partsforklaringene krevd at B skulle avlegge forsikring, men ingen av de øvrige parter ble avkrevd dette. Rettsboken fra møtedag 27. oktober 2016 gjengir at to av de andre partene avga forsikring, men dette er ikke korrekt.

På rettsmøtets befaring viste A til kravene i gjeldende reguleringsplan og kommuneplanens bestemmelser, men til tross for at dette er informasjon som er offentlig tilgjengelig, ble hun stoppet av dommeren med krav om bevis. I tillegg fikk hun en påminnelse om at hun var i retten. En av motpartene hevdet i sin partsforklaring og under befaringen at ett av de forhåndsinnsendte dokumentene var feil og at det var god plass til å bygge en garasje på en av de omtvistede plasseringene, uten at dommeren stoppet henne eller krevde dokumentasjon. Dersom dommeren hadde satt seg bedre inn i sakens forhåndsinnsendte dokumenter, kunne han ha fanget opp at informasjonen fra motparten var feil. Det oppfattes som grov forskjellsbehandling at motparten, som heller ikke var avkrevd forsikring, kunne få fremlegge feilaktige påstander uten at dommeren krevde bevis.

Umiddelbart før klagerens forhåndsinnsendte forslag ble kommentert på befaringen, hadde dommeren og motparten en kort konferanse på tomannshånd. A og motparten var uenige om forslaget, og dommeren deltok aktivt i argumenteringen til fordel for motparten. Dommerens argumenter var både irrelevante og feilaktige, men verre var det at dommeren aktivt støttet en parts interesser i saken. Dette er ikke god dommerskikk. Under befaringen ba dommeren dem også om å ta standpunkt til motpartens foreslåtte plassering der og da, hvilket for dem fremsto som en noe surrealistisk situasjon.

At dommeren konsekvent tiltalte motparten med fornavn mens klagerne ble tiltalt med "du", er isolert sett av liten betydning. Når det inngår i en sammenheng med andre klare brudd på god dommerskikk, kan oppfatningen av ulikeverdighet og partiskhet hos dommeren slå rot.

A opplevde at dommeren på en brysk måte avviste henne da hun prøvde å forklare at kommunens arealplaner og bestemmelser stilte krav som ikke var forenlig med det dommeren foreslo. Han viftet med armen og sa at han ikke ville høre mer om krav fra kommunen, og uttalte at han ikke brydde seg om hva kommunen mener.

Flere dokumenter er utelatt i jordskifterettens oversikt over utsendte dokumenter.

Tilbakeholdelse av dokumenter er brudd med jordskifterettens egen informasjon om at "alle

partene skal ha tilgang til dokumentasjonen i saken, og at dokumenter som blir sendt til jordskifteretten, vil bli sendt ut til alle partene".

I deres brev av 28. oktober 2016 stilte de spørsmål om dommerens habilitet, og ba om rettens vurdering av dette. De krevde ikke at dommeren skulle vike sete, men ønsket i første omgang en veiledning. Den 14. november 2016 fikk B telefon fra dommeren, som informerte om at slike klager ikke var uvanlig og at de sjelden ble tatt til følge. Han informerte også om at dersom de ville kreve at han skulle vike sete, ville grunnlaget for kravet være så svakt at de måtte påregne å anke til lagmannsretten. De stiller seg undrende til at jordskifteretten tar kontakt over telefon til en av partene, de forventer skriftlige svar fra offentlige myndigheter.

Den 16. november 2016 ringte B til Domstoladministrasjonen for å bli informert om klagemuligheter. Han fikk da opplyst at lederen av jordskifteretten skulle vurdere om dommeren skulle vike sete. Dersom jordskifteretten gikk mot deres krav, kunne de klage til Tilsynsutvalget for dommere. Han ble rådet til å vente på svar fra jordskifteretten før klage ble sendt.

I jordskifterettens kjennelse legges det til grunn at de har gjort gjeldende at dommeren er inhabil i saken, mens de kun ba om jordskifterettens vurdering av spørsmålet om dommerens habilitet. I kjennelsen virker det videre som at jordskifteretten har misforstått brevet av 28. oktober 2016.

Dommerens uttalelse til Tilsynsutvalget er lite forenelig med hvordan rettsmøtet artet seg. Dommeren hadde ikke noen kritiske holdninger til i alt tre usanne påstander fra motparten, og dommeren opptrådte i deres øyne som motpartens advokat. Som part må A ha rett til å forsvare seg mot ignoranse og partiskhet, og det er da forståelig at hun ikke bøyde unna. I sin uttalelse legger dommeren stort ansvar på A. Dette er en lite verdig opptreden av en dommer som har som oppgave å opparbeide tillit til domstolen, veilede og søke enighet mellom partene. Det er rimelig grunn til å tvile på dommerens nøytralitet.

Det stemmer heller ikke at et av bevisdokumentene ble kopiert og delt ut til partene i rettsmøtet.

Når det gjelder uttalelsen til E anser de denne som lite tillitsvekkende. De viser til at mens E var opptatt med innmåling av grensemerker, observerte E mer enn dommeren ved at han uttaler at også B var pågående og at dette skjedde ved gjentagende anledninger. Samtidig kan ikke E huske hvem som ble avkrevd forsikring, selv om E da var bisitter til dommeren og fullt konsentrert om hva som skjedde i rettssalen.

Innklagede – jordskiftedommer/kst jordskifterettsleder C – har i hovedsak vist til følgende:

Rettsmøtet 27. oktober 2016 inneholdt partsforklaringer og befaring, samtidig ble forslag til minnelige løsninger drøftet. Samtlige parter var enige om at saken kunne tas opp til behandling i retten, og hva som skulle behandles. Det ble også inngått rettsforlik om grensene mot to av naboeiendommene.

I møtet opplyste retten at formålet med møtet kun var å få oversikt over problemstillingene og klargjøre påstandene til partene, og at det derfor ikke var nødvendig å prosedere og belyse innholdet i de ulike dokumentene nærmere før neste rettsmøte.

Ved en glipp ble dessverre forsikringen fra motparten, F, uteglemt. Ved neste rettsmøtet, hvor retten skal realitetsbehandle uenigheten mellom partene, vil partene måtte avlegge forsikring på nytt.

Hensikten med telefonsamtalen med B den 14. november 2016 var å informere ham om habilitetsspørsmålene mot han som dommer i B brev av 28. oktober. Han opplyste at han måtte

få en nærmere skriftlig påstand og tilbakemelding på om B mente han var inhabil i saken, siden dette måtte avgjøres ved en kjennelse fra jordskifterettslederen.

Den 20. desember 2016 avsa jordskifterettsleder K kjennelse, hvor han ble erklært habil i saken.

Det tilbakevises at retten ikke har oversendt alle dokumentene til partene. Det kan dokumenteres at de aktuelle dokumentene ble oversendt til de øvrige parter før rettsmøtet, jf. vedlagt brev fra retten datert 7. september 2016. Siden det er klagerne som selv har sendt inn dokumentene, vil kopi av disse ikke bli sendt til dem. Et av dokumentene ble utlevert til partene under rettsmøtet.

Når det gjelder anførselen om at han har avvist As forklaringer under befaring og ikke tatt hensyn til kommunens planer og bestemmelser, stemmer ikke dette. Veiledningsplikten innebærer at han har et ansvar for å påse at begge parter får ordet og kan forklare seg på en balansert måte uten å bli avbrutt av motparten. Han måtte ved flere anledninger si ifra til A at han har ansvaret for forhandlingene og bestemmer når partene skal få ordet. As opptreden under befaringsen virket pågående og dominerende, både overfor ham og mot motparten. Han ga beskjed om at retten ikke kunne bruke mye tid på fremlagte dokumenter og andre bevis som ikke ville bli realitetsbehandlet i dette møtet.

Resten av innholdet i klagen er etter hans syn forhold som kan påankes som saksbehandlingsfeil.

Motpart – F – har i hovedsak uttalt følgende:

Hun har redegjort for sitt forhold til overingeniør D. Hun bekrefter at ingeniør D er en god nabo, og at de i et par år satt sammen i styret i [...] vel. De veksler gjerne et par ord når de møtes, noe som må ha vært tilfelle da han så innom da de drenerte rundt huset i 2011. Noen befaring var det ikke snakk om. D stilte opp i årsmøtet i sameiet i 2016 da hun ikke så råd for å stille der alene. De har heller ikke vært i hverandres bursdager.

Overingeniør – D – har i hovedsak uttalt følgende:

I saken om habilitet har han skrevet et brev om sin deltakelse på årsmøtet i sameiet, hvor han deltok som taus støttespiller. Han er nabo til F, og har samme forhold til henne som de fleste andre naboer i området.

Det kommer frem et par usanne påstander i brev fra klagerne av 2. januar 2017. Han deltok ikke på Fs bursdag. Den anførte befaringsen var mer en "titt i forbifarta", da han på vei hjem fra jobb stoppet og pratet med F mens hun var utenfor huset og ryddet i hagen.

Overingeniør – E – har i hovedsak uttalt følgende:

Han kan ikke huske spesifikt om forsikring ble avlagt av alle partene.

Han har som ansatt ved kontoret siden 2011 ingen oppfatning av at det er noe annet enn ren kollegial forbindelse mellom overingeniør D og dommeren.

Når det gjelder fremstillingen av dommerens opptreden deler han ikke oppfatningen til klager. I rettsmøtet var begge partene forholdsvis steile og lite kompromissvillige, og flere alternative løsninger ble drøftet med partene for om mulig å løse saken gjennom megling/forhandling. Å foreslå løsninger som innebærer forbehold om dispensasjoner fra kommunale og andre myndigheter, er ikke uvanlig i jordskifteretten.

En av tingene han merket seg var en stadig gjentagende og svært pågående argumentasjon fra klagerne. De fikk høre argumentasjonen en rekke ganger, og dommeren ga uttrykk for at han hadde hørt det nok ganger.

Han har for øvrig ikke inntrykk av at dommeren har forskjellsbehandlet partene.

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Partene er orientert om retten til å forklare seg muntlig for utvalget, men ingen av dem har bedt om å få avgi forklaring, jf. domstolloven § 238 annet ledd. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunn til å pålegge noen av partene å forklare seg for utvalget.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstolloven § 236 fjerde ledd, hvor det er bestemt at utvalget ikke kan vurdere forhold som kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning. Dette gjelder for eksempel innsigelser mot dommerens beslutninger i forbindelse med saksbehandlingen, prosessledelsen eller innvendinger mot selve rettsavgjørelsen. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

Klagerne har anført at det foreligger feil saksbehandling ved at det kun ble krevd forsikring fra B og ingen av motpartene. De viser til at rettsboka gjengir at to av motpartene avla forsikring, noe som ikke er riktig. Videre har klagerne anført at flere innsendte dokumenter ikke ble sendt ut til partene, men tilbakeholdt av jordskifteretten. Begge disse forholdene kan brukes som ankegrunn og kan derved ikke vurderes av utvalget.

Store deler av klagen omhandler forhold knyttet til vurderingen og avgjørelsen av dommerens habilitet. Det kan synes som om klagerne er av den oppfatning at Tilsynsutvalget kan overprøve jordskifterettslederens habilitetskjenning, noe som ikke er tilfelle. Habilitetskjenningen, innbefattet grunnlaget for denne, kan angripes ved anke og kan derved ikke vurderes av Tilsynsutvalget.

Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning.

Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstolloven § 236 første ledd.

Klagerne har anført at dommeren har opptrådt i strid med god dommerskikk i rettsmøte den 27. oktober 2016 og i telefonsamtale med klager den 14. november 2016. De forhold det er vist til kan utvalget vurdere.

I forarbeidene til domstolloven kap. 12, er det nærmere beskrevet hva som skal være retningsgivende for utvalgets vurdering av dommeratferd. Utvalget viser bl.a. til Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 199 hvor følgende er uttalt:

”God dommerskikk har å gjøre med hvordan en dommer utfører sine oppgaver. God dommerskikk er knyttet til en rekke forhold. For det første vil dommerens opptreden i retten være gjenstand for vurdering. I den forbindelse kan spørsmål om møteledelse, opptreden overfor parter, vitner og

andre aktører være av betydning. Videre vil spørsmål om brudd på god dommerskikk kunne komme inn i forbindelse med vurdering av hvordan saksbehandlingen utføres, herunder om dommeren opptrer sendrektig, er dårlig forberedt til møter og mangler organisering av forberedelsen til rettsmøter osv. ”

Det er en viktig rettesnor for Tilsynsutvalget om det er påvist forhold som er egnet til å svekke tilliten til domstolene og dommerne, jf. Ot.prp. nr. 44 (2000-2001) side 174.

Klagerne har anført at dommeren behandlet partene ulikt i rettsmøtet. Ved to anledninger stoppet dommeren klagerens forklaringer med krav om bevis, mens motparten fikk framlegge flere feilaktige påstander uten at dommeren krevde bevis. Videre har de anført at dommeren under befaringen hadde konferanse med motparten på tomannshånd, at han konsekvent tiltalte henne med fornavn og at han aktivt støttet hennes interesser. Han avviste A på en brysk måte, viftet med armen og sa at han ikke ville høre mer fra henne om krav fra kommunen. Klagerne stiller seg undrende til at dommeren tok kontakt med dem over telefon, de forventer skriftlige svar fra offentlige myndigheter.

For at Tilsynsutvalget skal kunne reagere med disiplinærtiltak må det være påvist konkrete forhold, f.eks. i form av krenkende utsagn eller annen klanderverdig opptreden fra dommerens side. Tilsynsutvalget kan ikke se at slike forhold er sannsynliggjort. Flere av de forholdene det er vist til ligger innenfor en dommers styringsplikt. Etter tvisteloven § 11-6 (4) har dommeren plikt til aktiv styring av rettsmøter. Dommeren skal sørge for at forhandlingene gjennomføres på en hensiktsmessig måte, jf. tvisteloven § 9-13 (1). Etter § 9-13 (2) er det dommerens plikt å tilse at forhandlingene skjer konsentrert og forsvarlig. I dette innbefattes en plikt til å sørge for konsentrerte partsforklaringer, samt at alle parter får forklare seg på en balansert måte, uten avbrytelser. Det er ikke sannsynliggjort at dommeren styrte forhandlingene i strid med sine plikter, heller ikke at han forskjellsbehandlet partene eller opptrådte partisk i rettsmøtet. Det har heller ikke framkommet opplysninger som gir grunnlag for reaksjoner i forhold til telefonsamtalen den 14. november 2016. Det er ikke kritikkverdig eller uvanlig at dommere tar kontakt med parter eller andre aktører for avklaringer og informasjon.

Det er etter dette ikke grunnlag for å konkludere med at jordskiftedommer C har opptrådt i strid med god dommerskikk.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder forhold som kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning.
2. Det foreligger for øvrig ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor jordskiftedommer C.